

7. Lyeontiev A. A. Osnovy psikhologingvistiki / A. A. Lyeontiev. – [3-e izd.]. – M. : Smysl ; SPb. : Lan', 2003. – 287 s.
8. Luriya A. R. Yazyk i soznaniye / A. R. Luriya ; pod red. Ye. D. Khomskoi. – Rostov-na-Donu : Izd-vo «Feniks», 1998. – 416 s.
9. Orban-Lembrik L. Ye. Sotsial'na psikhologiya : pidruchnyk / L. Ye. Orban-Lembrik : u 2 kn.: Sotsial'na psikhologiya osobystosti i spilkuvannya. – K. : Lybid', 2004. – Kn. 1 – 576 s.
10. Rumyantseva I. M. Psikhologiya rechi i lingvopedagogicheskaya psikhologiya / I. M. Rumyantseva. – M. : PER SE ; Logos, 2004. – 316 s.

Received June 5, 2017

Revised July 7, 2017

Accepted August 8, 2017

УДК 159.923.3

О. О. Киричук
ll73kk73@gmail.com

Фасиліативна детермінація психологічного благополуччя особистості: МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ТЕОРЕТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ

Kyrychuk O. O. Facilitative determination of psychological well-being of a personality: methodological grounding and theoretical modeling / O. O. Kyrychuk // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G. S. Kostiuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S. D. Maksymenko, L. A. Onufriieva. – Issue 38. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2017. – P. 186–198.

O. O. Kyrychuk. Facilitative determination of psychological well-being of a personality: methodological grounding and theoretical modeling. The article is devoted to the methodological grounding of the facilitative determination of psychological well-being of a personality. The presented theoretical and methodological analysis of the phenomenon of psychological well-being and elucidation of its psychological content, as well as the clarification of conceptual positions of definition of its facilitative determi-

nation, has formed the basis for the construction of theoretical model of the facilitative determination of psychological well-being of a personality, which reflects its main structural characteristics. The main structural components of psychological well-being of a personality have been distinguished (positive relations with others, autonomy, environment control, personality growth, goal in life, self-acceptance), each of which determines the ensuring extent of personality safety and comfort, and therefore contains two vectors considering the ensuring of psychological well-being in relation to oneself and regarding other people and surrounding reality is determined by the peculiarities of social inclusion of a personality into intrapersonal interaction in different variants of social relationships, group functioning and self-identification with the fragments of Self social. The facilitative determination is specified by socio-psychological adaptation, non-directive interactivity and involvement of a facilitative environment potential, which outline the degree of psychological well-being of a personality in generalized form. It is stated that the proposed theoretical model demonstrates the inseparable link between facilitation and experience of psychological well-being, which generates activity aimed to search self-identification and self-realization of a personality.

Key words: psychological well-being, facilitation, facilitative factors, socio-psychological adaptiveness, non-directive interactivity, involvement of facilitative environment potential, personality.

О. О. Киричук. Фасиліативна детермінація психологічного благополуччя особистості: методологічне обґрунтування та теоретичне моделювання. Статтю присвячено методологічному обґрунтуванню фасиліативної детермінації психологічного благополуччя особистості. Презентовано теоретико-методологічний аналіз проблеми феномену психологічного благополуччя та висвітлення його психологічного змісту, а також з'ясування концептуальних позицій визначення його фасиліативної детермінації, що склало основу для побудови теоретичної моделі фасиліативної детермінації психологічного благополуччя особистості, у якій відображено її основні структурні характеристики. Виокремлено ключові структурні компоненти психологічного благополуччя особистості (позитивні взаємини з іншими, автономія, керування оточенням, особистісне зростання, ціль у житті, самоприйняття), кожен із яких визначає міру забезпечення особистісної безпеки і комфорту, а отже, вміщує два вектори щодо забезпечення психологічного благополуччя стосовно себе та стосовно інших людей і навколишньої дійсності. Фасиліативну детермінацію визначають соціально-психологічна адаптованість, недирективна інтерактивність та задіяння фасиліативного потенціалу середовища, які в узагальненому вигляді окреслюють міру психологічного благополуччя особистості. Зазначено, що запропонована теоретична модель демонструє нерозривний зв'язок фасилітації та переживання психологічного благополуччя, що породжує активність, спрямовану на пошук самовизначення і самореалізації особистості.

Ключові слова: психологічне благополуччя, фасилітація, фасилітативні чинники, соціально-психологічна адаптованість, недирективна інтерактивність, задіяння фасилітативного потенціалу середовища, особистість.

Постановка проблеми. Стрімкі зміни в соціальному розвитку суспільства на сучасному етапі як ніколи загострили проблему фасилітативності, що є однією з визначальних у гуманізації людської діяльності, яка поряд із вивченням внутрішнього світу особистості через переживання нею психологічного благополуччя є однією з актуально гострих для психологічної науки. Останнім часом проблематика фасилітативності є предметом пізнання як психології, так і педагогіки, філософії, фізіології тощо. Так само й феномен психологічного благополуччя особистості претендує на широке міждисциплінарне використання.

Тому можна стверджувати, що науковий інтерес до проблематики фасилітативних чинників забезпечення психологічного благополуччя особистості ґрунтується на її багатогранності, міждисциплінарному статусі, значному соціальному запиті на прояв та розвиток фасилітативності в новій психологічній дійсності, пошуку напряму фасилітації у вирішенні завдань різного масштабу.

Аналіз останніх досліджень. Останнім часом психологічне благополуччя особистості досліджувалося в ситуаціях переживання терористичної загрози (Т. Короченко, Н. Тарабрина), адаптації мігрантів (З. Лепшокова), екстремальних умов життєдіяльності (О. Ширяєва), адаптації після психотравмуючої події (Л. Міллер), професійної діяльності майбутніх психологів (В. Лазаренко), у зв'язку з професійним зростанням (С. Корсканова) та ін. У психологічній літературі описано різні чинники, що впливають на формування психологічного благополуччя (Ю. Дубовик, Л. Козьміна, О. Паніна, О. Ширяєва, П. Фесенко та ін.), проте залишаються не з'ясованими ролі фасилітативних чинників, які у своєму інтерпретаційному змісті несуть розкриття багатоаспектності людських ресурсів, які є передумовою виявлення певних психологічних якостей, здатних забезпечувати глибокі та багатопланові перетворення особистісного й соціального характеру завдяки підвищенню продуктивності діяльності, її швидкості та якості, за умови присутності інших людей, які вміють «легко робити, ввічливо, привітливо, люб'язно», тобто в значенні «полегшувати взаємодію з іншими».

Фасилітативність вивчалась у межах філософії (Сократ, А. Бергсон, Дж. Мілль, А. Уотсон, М. Бердяєв, В. Соловйов та

ін.), фізіології (Фере, В. Бехтерев та ін.), у різних галузях психології, зокрема, соціальної (Р. Зайонс, Н. Триплет, В. Меде, Ф. Олпорт, М. Обозов, Д. Майєрс), загальної, педагогічної та вікової (О. Кондрашихіна, О. Врубльовська, О. Левченко, Т. Удіна, Т. Філь), психотерапії та психологічного консультування (К. Роджерс, Н. Роджерс, Ф. Бурнард, М. Боуен та ін.), педагогіки (С. Ромашіна, О. Козіна, Л. Тімоніна, Р. Дімухаметов, І. Пундик, О. Фісун, Б. Яковлев), а також більш конкретизовано при викладанні певних дисциплін: у післядипломній освіті (О. Самсонова, Т. Сорочан), у поєднанні з корекційною педагогікою (М. Смирнова) тощо або ж на перетині різних наук – наприклад, філософії, психології та педагогіки (О. Поддьяков) тощо.

Мета статті – теоретичне обґрунтування фасилитивної детермінації психологічного благополуччя особистості та презентації теоретичної моделі досліджуваного феномену.

Виклад основного матеріалу. В психології феномен психологічного благополуччя розробляється порівняно недавно, і, хоча й накопичено певний досвід його репрезентації, експліцитні уявлення про психологічне благополуччя ще не набули максимальної ясності й однозначності. Аналізуючи методологічний вимір вивчення зазначеного феномену, можна виокремити такі моделі психологічно благополучної людини, описані у *психодинамічній психології, біоенергетичному аналізі, психосинтезі Р. Ассаджіолі, гештальтпсихології Ф. Перлза, гуманістичній психології*.

Варто відзначити роботи вітчизняних психологів, які досліджували проблему психологічного благополуччя. Зокрема, П. Фесенко у визначенні поняття «психологічне благополуччя» акцентує на суб'єктивній емоційній оцінці людиною себе й власного життя, а також на аспектах позитивного особистісного функціонування [11]. Основна функція психологічного благополуччя, на думку Р. Шаміонова, полягає у створенні динамічної рівноваги між особистістю й навколишнім світом [13]. Психологічне благополуччя може виступати і як передумова узгодженості між особистістю й середовищем, і як один із критеріїв соціально-психологічної адаптації. Так, на думку В. Хащенко, важливим елементом суб'єктивного благополуччя може бути оцінка не тільки власного сьогодення та майбутнього, але й їхнє переживання у вигляді позитивних або негативних емоційних явищ [12]. У позитивній психології знаходимо аналог поняття психологічного благополуччя, описаний як «щастя» М. Аргайлом, який розуміє щастя як стан переживання задоволеності

життям загалом, загальне рефлексивне оцінювання людиною свого минулого й сьогодення, а також частоту і силу позитивних емоцій [2].

З огляду на проведений аналіз проблеми психологічного благополуччя, універсального характеру набуває наукова позиція К. Ріфф, яка на основі позитивного функціонування людини в гуманістичній психології виокремила такі показники, як: «позитивні взаємини з іншими», «автономія», «керування оточенням», «особистісне зростання», «ціль у житті», «самоприйняття», кожен із яких уміщує інтегральні ознаки суб'єктивного благополуччя людини [17]. Так, «автономія» вказує на самовизначення й незалежність; бажання діяти згідно зі своїм досвідом; здатність протистояти соціальному тиску в думках і вчинках; саморегуляцію поведінки; здатність оцінювати себе, виходячи з особистих стандартів. Ознаки «керування оточенням» указують на компетентність у керуванні повсякденними справами й здатність контролювати всю зовнішню діяльність; здійснення різноманітних видів діяльності; здатність обирати або створювати відповідні умови, що задовольняють особистим потребам і цінностям; ефективне використання можливостей, що випадають. «Особистісне зростання» визначає безперервний розвиток і реалізацію свого потенціалу; відкритість новому досвіду; почуття реалізації свого потенціалу; відстеження свого особистісного зростання й відчуття самовдосконалення з часом і все більше пізнання себе й своєї ефективності. «Позитивні взаємини з іншими» вказують на теплі взаємини з близькими й друзями; бажання піклуватися про інших людей; уміння співпереживати іншим; уміння знаходити компроміси у взаєминах. А «ціль у житті» демонструє наявність мети у житті; почуття усвідомленості свого минулого й сьогодення; присутність переконань, що надають життю сенсу. Залежно від того як розвинене «самоприйняття», можна говорити про наявність позитивного ставлення до себе й свого минулого; усвідомлення і прийняття різних сторін свого «Я», включаючи як позитивні, так і негативні якості.

Тому визначаючи фасилитивні чинники психологічного благополуччя особистості, нами зроблено акцент на теорії К. Ріфф. Конкретизуючи проблемні питання фасилітації, варто зазначити, що з огляду на широкомасштабність проблеми фасилітації та її прояву як фасилитивності особистості, нами окреслено основні понятійні акценти у визначенні цього психологічного явища.

Термін «фасилітація» має досить просте трактування, але часом він може бути дуже складним і включати найвищі рівні

людської взаємодії, комунікації [15]. У науці створено як окремі моделі фасилітації, так і представлено фасилітацію як складову інших моделей (найчастіше – втручання, впливу, взаємодії тощо). Так, у моделі втручання Дж. Хірона фасилітація містить дві базові категорії – авторитарну та фасиліативну, які, в свою чергу, поділяються на шість категорій для опису впливу людей під час допомоги. Фасиліативна включає такі складові елементи: катартичний – як допомога іншому задля висловлення та подолання думок і емоцій, із якими він раніше не стикався; каталітичний – як допомога іншому задля відображення, дослідження та вивчення самого себе, це допомагає йому стати самостійнішим у прийнятті рішень, розв’язанні проблем тощо; та підтримуючий – як створення, завойовування довіри іншого, зосереджуючи його увагу на своїх компетенціях, якостях і досягненнях. Якщо допомагаюче втручання авторитарне, то людина, переважно, надає інформацію, кидаючи виклик іншій людині або висувуючи пропозицію, що вона має робити. Якщо допомагаюче втручання фасиліативне, то фасилітатор стимулює іншого презентувати власні ідеї, рішення, демонструвати впевненість у собі тощо, допомагаючи йому досягти власних рішень [14].

Однією з фундаментальних робіт з узагальнення існуючих теоретико-емпіричних напрацювань є докторська дисертація М. Казанжі, у якій авторка обґрунтовує і верифікує концепцію фасиліативного потенціалу особистості, яка включає єдність актуалізаційного та ресурсного компонентів, специфіку реалізації в певних сферах міжособистісних стосунків, характер задіяння особливостей людини як передумов та механізмів фасиліативної взаємодії, ситуативних чинників та відповідних інтенцій [3].

Аналіз наукової праці М. Казанжі дав змогу використати базові теоретичні конструкції щодо обґрунтування фасиліативної детермінації психологічного благополуччя особистості. Передусім, це стосується базових позицій динамічної моделі фасиліативності, у якій дослідницею акумульовано такі положення: 1) інтенційність фасилітатора й об’єкта фасиліативного впливу; 2) актуалізація фасиліативного потенціалу; 3) залученість фасиліативного потенціалу середовища; 4) прояв фасиліативності в певній сфері життєдіяльності або їх сукупності; 5) вплив специфіки сфери прояву фасиліативності (формалізована чи неформалізована) на перебіг процесу фасилітації; 6) прояв різних граней загальної функції фасиліативності; 7) вплив особистісних особливостей та специфіки ситуації [3, с. 159].

Також нами було проаналізовано наукову позицію С. Ромашині і О. Майер, які пропонують узяти за основу розуміння змісту та структури фасилітації педагога принцип гуманістичної психології та психотерапії «зрозуміти – простити – прийняти» [10]. Як об'єкт фасиліативного впливу дослідниками розглядаються діти (вони), спільнота педагога з дітьми (ми), сам педагог (я). За своєю суттю зазначена структура фасилітації є лінійною, яка розходиться за трьома векторами «вони – ми – я», тобто спрямованість фасилітації на себе, інших, сам процес взаємодії фасилітатора з дітьми.

Варто зауважити ще одну досить змістовну інтерпретацію моделі структури внутрішнього досвіду особистості в контексті дослідження проблематики фасиліативності, запропоновану І. Авдеевою [1]. Суб'єктний досвід включений в особистісний, суб'єктивний, індивідуальний досвід і характеризується усвідомленістю, структурованістю, ціннісною значущістю, світоглядною орієнтацією та відрефлексованістю. Сама фасилітація ґрунтується на використанні суб'єктного досвіду. Найважливішими характеристиками фасилітації є суб'єктна спрямованість, недирективна інтерактивність, контекстність, динамічна багатозначність. Ці характеристики пов'язані зі змістовно-цільовими та структурними особливостями фасиліативної взаємодії. Суб'єктна спрямованість є системоутворюючою характеристикою фасилітативних технологій [1]. У цьому контексті О. Маслова додає, що спрямованість фасилітації може бути на себе, на педагогічну діяльність чи на дитину [7], а Д. Хантер, А. Байлі та Б. Тейлор виокремлюють фасилітацію себе, інших чи групи [16].

Розкриваючи зміст поняття «фасиліативність» як прояву фасилітації, Б. Ломов зазначав, що саме фасиліативність відіграє одну з провідних ролей у «відношеннях» людини та соціального світу, завдяки якій можна визначити приналежність до соціальної системи. Соціальні якості як системні виражають родову сутність людини, прояви якої різноманітні. Соціальні якості не є чимось зовнішнім щодо людини, адже психологічні властивості людини поза системою суспільних відносин, у яку ця особистість включена, просто не існують [6, с. 61–63].

Проведений аналіз проблеми дає усі підстави для побудови *теоретичної моделі фасиліативної детермінації психологічного благополуччя особистості*, у якій відображено її основні структурні характеристики (рис. 1).

Рис. 1. Модель фасилітаивної детермінації психологічного благополуччя особистості

В основі побудови запропонованої моделі закладено структурний зміст основних компонентів психологічного благополуччя особистості за теорією К. Ріфф – позитивні взаємини з іншими, автономія, керування оточенням, особистісне зростання, ціль у житті, самоприйняття, кожен із яких визначає міру забезпечення особистісної безпеки і комфорту, а отже, вміщує два вектори щодо забезпечення психологічного благополуччя стосовно себе та стосовно інших людей і навколишньої дійсності.

Забезпечення психологічного благополуччя особистості стосовно себе визначається мірою впізнавання й усвідомлення різноманітних складових власної особистості, її структури, якостей, властивостей, здібностей, цілей та істинної мотивації; а забезпечення психологічного благополуччя особистості стосовно

інших людей і навколишньої дійсності визначається особливостями соціального включення людини у міжособистісну взаємодію; це специфічна ознака потенціального розкриття людини у різноманітних варіантах соціальних взаємовідносин, групового функціонування й отожднення себе з фрагментами соціального «Я», що припускає свідоме й активне сприйняття навколишнього світу, а також активне внутрішнє відтворення особистістю прийнятих норм і цінностей у своїй діяльності.

Фасилітативну детермінацію визначають соціально-психологічна адаптованість, недирективна інтерактивність та залучення фасилітативного потенціалу середовища, які в узагальненому вигляді окреслюють міру психологічного благополуччя особистості. Передусім, *соціально-психологічна адаптованість* особистості складає основу як її особистісного, так і соціального здоров'я, а тому може інтерпретуватися як стан благополуччя, при якому людина має змогу реалізувати свій власний потенціал, боротися зі звичайними життєвими стресами, продуктивно працювати, а також робити внесок у життя суспільства; також саме в ознаках соціально-психологічної адаптованості знаходимо прояви соціального здоров'я людини, яке відображається в таких характеристиках, як адекватне сприйняття соціальної дійсності, адаптація до фізичного й соціального середовища, спрямованість на суспільну справу, культура споживання, альтруїзм, емпатія, відповідальність перед іншими, безкорисливість, демократизм у поведінці [4].

Недирективна інтерактивність як фасилітативний чинник визначає міру сприяння в розвитку іншої особистості й найчастіше проявляється в контексті допомагаючих відносин. Найкраще цей чинник описаний у теорії К. Роджерса, який розглядав допомогу іншому як акт взаємодії, що дає змогу іншій людині краще усвідомити себе, зайняти особистісну позицію, бути суб'єктною. Це є головним у справжній допомозі іншому й умовою успішності психотерапії. Людині надається можливість зробити кроки у напрямку конструктивних змін, тобто особистісно розвиватися [9].

Залучення фасилітативного потенціалу середовища визначається як вплив так званої групової енергії, що, за твердженням Р. Шварца, визначає інтеграцію стилю фасилітатора та власного стилю людини, який повинен бути взаємним [18]. Тобто, крім впливу фасилітатора важливо залучати фізичні, інтелектуальні, емоційні, інтуїтивні, креативні та інші можливості членів гру-

пи. Саме така комбінація сприятливих чинників зробить фасилітацію найефективнішою.

Усі виокремлені фасилітаційні чинники в комплексі складають основу оформлення *соціально здорової особистості*, яку можна трактувати як «розвиток і рух у бік самоактуалізації» [8]. Стрижень здорової особистості складають соціально-моральні якості особистості, такі як прийняття себе та інших, спонтанність і повага до оточуючих, самостійність дій, незалежність суджень, відповідальність за зроблений вибір, інтелектуальна розвиненість, здатність до творчості та саморозвитку. І, найважливіше, що незмінним критерієм здорової (зрілої, гармонійної, повноцінної) особистості є особистісна зрілість, яка вміщує такі характеристики: широкі межі «Я», активна участь у трудових, сімейних і соціальних взаєминах; здатність до теплих і відвертих соціальних контактів (дружня інтимність і співчуття); емоційна стійкість і сприйняття; реалістичне сприйняття людей, об'єктів, ситуацій; вибудовування реальних цілей, досвід і рівень прагнень; здатність до самопізнання і наявність почуття гумору; цілісна життєва філософія, яка об'єднує основу життя [5].

Отже, запропонована нами теоретична модель фасилітаційної детермінації психологічного благополуччя особистості демонструє нерозривний зв'язок фасилітації та переживання психологічного благополуччя, що породжує активність, спрямовану на пошук найкращого способу самореалізації особистості, запускає в дію механізми самовизначення, які відповідальні за планування, рефлексію і самовдосконалення, завдяки чому людина може реорганізувати наявний досвід, який є реальним життєвим матеріалом для вияву ціннісно-сміслових можливостей і змістовно забезпечує рефлексивний процес осмислення, переосмислення і дієвого перетворення найближчого оточення.

Висновки. Теоретичне обґрунтування проблеми ще раз доводить, що запропонований варіант моделювання є продуктивним засобом визначення фасилітаційного профілю психологічно благополучної особистості.

Перспективи подальших досліджень. Теоретичне обґрунтування фасилітаційної детермінації психологічного благополуччя особистості та презентація теоретичної моделі досліджуваного феномену можуть бути продовжені у напрямі розробки різноманітних емпірико-діагностичних програм дослідження проблеми.

Список використаних джерел

1. Авдеева И. Н. Психологическая характеристика фасилитативных педагогических технологий. Ч. 1: Субъектная направленность / И. Н. Авдеева // Горизонты образования. – 2012. – № 2 (35). – С. 37–43.
2. Аргайл М. Психология счастья / Майкл Аргайл. – 2-е изд. – Санкт-Петербург : Питер, 2003. – 271 с.: ил. – (Серия «Мастера психологии»).
3. Казанжи М. Й. Психологія фасилітативного потенціалу особистості : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.01 / Марія Йосипівна Казанжи. – Одеса, 2014. – 463 с.
4. Кукса В. О. До еволюції визначення поняття «здоров'я» / В. О. Кукса // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами : зб. наук. праць. – Київ : Університет «Україна», 2004. – 448 с.
5. Ложкин Г. В. Психология здоровья человека : учеб. пособ. / Г. В. Ложкин, М. И. Мушкевич, Ю. А. Бохонкова ; [под ред. Г. В. Ложкина]. – Луганск : Изд-во «Ноулидж», 2012. – 288 с.
6. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Б. Ф. Ломов. – Москва : Наука, 1999. – 350 с.
7. Маслова Е. А. Сущность и структура фасилитативной направленности личности будущего педагога / Е. А. Маслова // Вест. Моск. город. пед. ун-та ; Серия «Педагогика и психология». – 2011. – № 3. – С. 109–117.
8. Маслоу А. Мотивация и личность / Абрахам Маслоу. – Санкт-Петербург : Евразия, 1999. – 370 с.
9. Роджерс К. Р. Консультирование и психотерапия. Новейшие подходы в области практической работы / Карл Роджерс. – Москва : ЭКСМО–Пресс, 1999. – 254 с.
10. Ромашина С. Я. Фасилитативная педагогика / С. Я. Ромашина, А. А. Майер : [учеб. пособ.]. – Москва : Директ-Медиа, 2013. – 327 с.
11. Фесенко П. П. Осмысленность жизни и психологическое благополучие личности : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / Павел Петрович Фесенко. – Москва, 2005. – 35 с.
12. Хащенко В. А. Модель субъективного экономического благополучия / В. А. Хащенко // Психологический журнал. – 2005. – Т. 26. – № 3. – С. 38–50.
13. Шамионов Р. М. Психология субъективного благополучия личности / Р. М. Шамионов. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 2004. – 180 с.

14. Heron J. The Complete Facilitator's Handbook / John Heron. – London : Kogan Page, 1999. – 414 p.
15. Hogan Ch. Understanding Facilitation: Theory and Principles / Christine Hogan. – London : Kogan Page, 2002. – 249 p.
16. Hunter D. The Facilitation of Groups / Dale Hunter, Anne Bailey, Bill Taylor. – Cambridge : University Press, 1996. – 215 p.
17. Ryff C. D. The structure of psychological well-being revisited / C. D. Ryff, C. L. Keyes // Journal of Personality and Social Psychology. – 1995. – Vol. 69. – P. 719–727.
18. Schwarz R. The Skilled Facilitator: A Comprehensive Resource for Consultants, Facilitators, Managers, Trainers and Coaches / Roger Schwarz. – San Francisco : Jossey-Bass, 2002. – 407 p.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Avdeeva I. N. Psihologicheskaya charakteristika fasilitativnyh pedagogicheskikh tehnologiy. Ch. 1: Sub'ektnaya napravlenost' / I. N. Avdeeva // Gorizontyi obrazovaniya. – 2012. – № 2 (35). – S. 37–43.
2. Argayl M. Psihologiya schastya / Maykl Argayl. – 2-e izd. – Sankt-Peterburg : Piter, 2003. – 271 s.: il. – (Seriya «Mastera psihologii»).
3. Kazanzhi M. Y. Psihologiya fasilyativnogo potentsialu osobistosti : dis. ... d-ra psihol. nauk : 19.00.01 / Mariya Yosipivna Kazanzhi. – Odesa, 2014. – 463 s.
4. Kuksa V. O. Do evolyutsiyi viznachennya ponyattya «zdorov'ya» / V. O. Kuksa // Aktualni problemi navchannya ta vihovannya lyudey z osoblivimi potrebami : zb. nauk. prats. – Kiyiv : Universitet «Ukrayina», 2004. – 448 s.
5. Lozhkin G. V. Psihologiya zdorovya cheloveka : ucheb. posob. / G. V. Lozhkin, M. I. Mushkevich, Yu. A. Bohonkova ; [pod red. G. V. Lozhkina]. – Lugansk : Izd-vo «Noulidzh», 2012. – 288 s.
6. Lomov B. F. Metodologicheskie i teoreticheskie problemy psihologii / B. F. Lomov. – Moskva : Nauka, 1999. – 350 s.
7. Maslova E. A. Suschnost i struktura fasilitativnoy napravlenosti lichnosti buduschego pedagoga / E. A. Maslova // Vest. Mosk. gorod. ped. un-ta ; Seriya «Pedagogika i psihologiya». – 2011. – № 3. – S. 109–117.
8. Maslou A. Motivatsiya i lichnost' / Abraham Maslou. – Sankt-Peterburg : Evraziya, 1999. – 370 s.

9. Rodzhers K. R. Konsultirovanie i psihoterapiya. Noveyshie podhodyi v oblasti prakticheskoy raboty / Karl Rodzhers. – Moskva : EKSMO–Press, 1999. – 254 c.
10. Romashina S. Ya. Fasilitativnaya pedagogika / S. Ya. Romashina, A. A. Mayer : [ucheb. posob.]. – Moskva : Direkt-Media, 2013. – 327 s.
11. Fesenko P. P. Osmyslennost zhizni i psihologicheskoe blagopoluchie lichnosti : avtoref. dis. ... kand. psihol. nauk : 19.00.01 / Pavel Petrovich Fesenko. – Moskva, 2005. – 35 s.
12. Haschenko V. A. Model sub'ektivnogo ekonomicheskogo blagopoluchiya / V. A. Haschenko // Psihologicheskii zhurnal. – 2005. – T. 26. – № 3. – S. 38–50.
13. Shamionov R. M. Psihologiya sub'ektivnogo blagopoluchiya lichnosti / R. M. Shamionov. – Saratov : Izd-vo Saratov. un-ta, 2004. – 180 s.
14. Heron J. The Complete Facilitator's Handbook / John Heron. – London : Kogan Page, 1999. – 414 p.
15. Hogan Ch. Understanding Facilitation: Theory and Principles / Christine Hogan. – London : Kogan Page, 2002. – 249 p.
16. Hunter D. The Facilitation of Groups / Dale Hunter, Anne Bailey, Bill Taylor. – Cambridge : University Press, 1996. – 215 p.
17. Ryff C. D. The structure of psychological well-being revisited / C. D. Ryff, C. L. Keyes // Journal of Personality and Social Psychology. – 1995. – Vol. 69. – P. 719–727.
18. Schwarz R. The Skilled Facilitator: A Comprehensive Resource for Consultants, Facilitators, Managers, Trainers and Coaches / Roger Schwarz. – San Francisco : Jossey-Bass, 2002. – 407 p.

Received June 16, 2017

Revised July 13, 2017

Accepted August 14, 2017